

EL PROGRAMA UJI VIRTUAL

Consell de Govern, de 17 de novembre de 2006

Antecedents

La Universitat Jaume I (UJI) va nàixer amb la vocació de consolidar-se com una universitat dinàmica i emprenedora i amb la finalitat d'aconseguir l'excel·lència de la docència, la investigació i els serveis que ofereix a la societat.

Una de les seues apostes estratègiques ha estat la utilització intensiva de les tecnologies de la societat de la informació en els diferents àmbits d'actuació i, en particular, en la docència.

En el Pla Estratègic elaborat l'any 1999 es va identificar la cultura organitzativa vertebradora i innovadora, com a factor clau d'èxit. A més, a més, dins dels objectius estratègics relacionats amb la perspectiva de la innovació (objectiu 9) es va fixar l'objectiu següent:

"Incrementar el nombre de nous productes i serveis educatius i culturals (títols propis, postgraus, programes màster, formació no presencial etc.)".

Fruit de tot això, i després de diverses experiències pilot d'utilització de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) en suport a la docència (Web CT, webs departamentals, aules multimèdia), el curs 2004/2005 es va implantar l'Aula Virtual, després que el CENT proposara la utilització de la plataforma de codi obert. Moodle.

La consolidació de l'Aula Virtual ha estat francament positiva. En el curs 2006/2007 hi ha creats 619 cursos dels quals 437 són accessibles a l'estudiantat. Al llarg del curs 9.146 estudiants i estudiantes i 554 professors i professores han accedit a l'Aula Virtual.

No obstant això, el present programa té l'objectiu de contribuir a l'augment de la qualitat educativa de l'oferta acadèmica de l'UJI, mitjançant la utilització de les TIC en el procés de l'ensenyament i l'aprenentatge, i en la línia de la importància estratègica que té la utilització de les TIC en la docència universitària per a la qualitat docent i la renovació metodològica que implica el procés d'harmonització europea. Per a dur a terme aquest objectiu és convenient establir les línies d'actuació que detallem tot seguit.

A. Projecte pilot de tutoria electrònica

La plataforma Moodle, utilitzada en l'Aula Virtual de l'UJI disposa diverses eines (per exemple, els fòrums), que juntament amb uns altres com el correu electrònic o la missatgeria instantània, permeten una comunicació electrònica amb l'estudiantat, que resulta complementària a l'atenció que se'ls ofereix en el despatx.

Entre les línies de govern per al 2007 aprovades pel Claustre de l'UJI el 6 de novembre de 2006, hi ha la d'aprovar un programa de reconeixement de l'atenció a l'estudiantat per mitjans electrònics (tutories electròniques) amb reducció d'hores de tutoria presencial, per al professorat que utilitze l'Aula Virtual i hi acredite l'atenció electrònica.

En la línia de les mesures adoptades per altres centres com la Universitat de Cadis, s'estableix un model de tutoria electrònica alternatiu a tutoria tradicional utilitzat

conjuntament amb aquesta, de manera que al professorat que utilitzi l'atenció electrònica se li redueixen les exigències d'atenció presencial a l'estudiantat, de la manera següent:

1. La reducció màxima que cal aplicar de la dedicació exigida d'atenció o tutoria presencial és del 50%.
2. El professorat que vulga acollir-se a aquesta reducció ha de tenir un espai per cada assignatura amb docència a l'Aula Virtual durant el semestre.
3. L'atenció electrònica a l'estudiantat s'ha de fer bé a través del fòrum general que es crea en cada assignatura de l'Aula Virtual, o bé a través d'un fòrum específic que permeti un control estadístic del seguiment de l'acció.
4. La utilització de la tutoria electrònica s'ha de fer constar en el POD, que es tramitarà i aprovarà normalment. D'aquesta informació s'ha de donar la difusió general (en el Llibre Electrònic de la Universitat i en els webs departamentals). A més, a més, es pretén elaborar una llista dels professors i professores que utilitzen la tutoria electrònica en cada titulació.
5. El professorat que opte per oferir assistència electrònica al seu estudiantat es compromet a prestar l'atenció adequada i a respondre els dubtes i les qüestions que l'estudiantat plantege, com a màxim dins de les 48 hores següents al moment que l'estudiant o estudianta envii el missatge telemàtic. En aquest termini no es computaran els dies festius o caps de setmana.
6. A través de la bústia de suggeriments, l'estudiantat pot fer arribar suggeriments, queixes, o reclamacions que seran atesos pel personal encarregat del procés d'avaluació, quant al programa de tutories electròniques.
7. Aquesta mesura entrarà en vigor el segon semestre del curs 2006/2007. Excepcionalment, per al segon semestre del curs 2006/2007 no cal modificar el POD que ja està aprovat i serà suficient que el professor o professora presenti una sol·licitud que s'adjuntarà al seu POD.
8. Una vegada finalitzat el primer semestre, la Comissió de Seguiment farà un informe sobre el programa i l'evarà al Consell de Direcció per a la valuació del programa.

B. Materials lliures

L'ús intensiu de les TIC en la docència, i en particular de l'Aula Virtual, ha de trobar suport en materials docents de qualitat contrastada ajustats a la necessària renovació metodològica.

A més, tenint en compte que la Universitat Jaume I ha manifestat en diverses ocasions el seu compromís amb el coneixement lliure (disposició addicional setena dels Estatuts, adhesió a la declaració de Berlín...) i en coherència amb les línies de govern per a 2007 aprovades pel Claustre el dia 6 de novembre de 2006, s'inclou:

“Aprovar i començar a desenvolupar un programa de promoció del coneixement lliure a l'UJI amb la creació d'un espai de custòdia electrònica (*repositori*) de publicacions d'investigació... També es crearà un espai de custòdia electrònica permanent de materials docents coordinat amb l'espai de custòdia electrònica de lliure accés a la investigació i integrat en l'Aula Virtual”.

També s'hi inclou:

“Definir un estàndard que s’ha de seguir per a l’elaboració de material docent de qualitat que done suport a l’ensenyament semipresencial (i, per tant, també presencial) i dotar una partida pressupostària per incentivar-ne l’elaboració”.

En execució d’aquestes línies es proposa aquesta mesura per estimular la producció de materials lliures que, d’una banda tindran el suport de l’Aula Virtual per a les activitats formatives juntament amb les activitats i les tasques que els completen i, de l’altra, s’oferiran també en obert a través d’Internet perquè qualsevol docent, estudiant/a o autodidacte/a els pugui utilitzar, reforçant així el compromís de l’UJI amb el coneixement lliure.

Els principis del projecte Materials lliures són els següents:

1. Qualitat dels materials

La publicació de materials s'ha de fer com si fóra un projecte editorial més, amb registre ISBN i seguint els criteris d’avaluació prèvia als quals se sotmeten tots els originals que edita l’UJI, de manera que es garantisca la qualitat acadèmica dels continguts.

No es podran incloure materials, imatges o altres objectes protegits per drets de propietat intel·lectual. La universitat prestarà als autors assessorament al respecte en cas de dubte.

L’avaluació de la qualitat cal dur-la a terme per la Comissió de Seguiment del programa, amb els criteris que proposa el Servei de Comunicació i Publicacions (SCP).

Aquesta avaluació ha d’implicar necessàriament un informe d’una persona avaluadora externa. La comissió, en funció dels informes rebuts, també pot efectuar les recomanacions i modificacions oportunes respecte del contingut que l’autor o autora haguera de tenir en compte.

2. Estàndards comuns

La publicació dels materials ha de seguir uns estàndards comuns de format, estil i contingut didàctic, que permeten identificar el material com a integrant del projecte, que faciliten la seua consulta per part de l’estudiantat.

Els estàndards seran definits per la Comissió de Seguiment del programa, amb els criteris suggerits pel CENT i pel SCP.

3. Material únic per assignatura/contingut i trienni

L’elaboració de materials suposa un important esforç de temps i recursos. El projecte ha de contenir, com a màxim, un material per assignatura, sense perjudici que cada professor o professora, en l’àmbit de l’exercici del seu dret a la llibertat acadèmica, pugui plantejar accions formatives complementàries o fins i tot pugui elaborar els propis materials a banda d’aquest programa. Els materials cal que es referisquen al contingut complet d’una assignatura. En cas que no siga possible s’admetran materials de parts d’assignatures amb substantivitat pròpia. A més, si assignatures diferents tenen un contingut semblant, es podrà utilitzar el mateix material.

En el període que comprèn tres cursos acadèmics no caldrà tornar elaborar nous materials per a l’assignatura per a la qual ja se n’hagen elaborat, sense perjudici de les

actualitzacions anuals a què després farem referència i de les excepcions justificables per canvis en la profunditat de les matèries objecte del programa, per canvis de plans d'estudis, etc. Una vegada conclòs el trienni, es tornarà a obrir el procés de selecció d'autors i autores. En l'eventual renovació d'un material per al nou trienni caldrà tenir en compte l'informe de satisfacció de l'estudiantat.

L'elaboració del material ha d'estar a càrrec del professorat de l'UJI sempre que el professor o la professora estiguen interessats i no participen en l'elaboració de materials similars per a altres projectes editorials amb el mateix contingut ni en el seguiment o tutorització d'assignatures en universitats no presencials. Per a l'estabilitat que vol tindre la mesura, en l'elaboració dels materials tindran prioritat els professors i professores amb una dedicació a temps complet.

Per a la selecció dels autors i autores acollits al programa s'efectuarà dues convocatòries anuals perquè tot el professorat interessat a participar en el projecte manifeste el seu interès, indique l'assignatura a què es refereix el seu material i aporte un esquema-resum del contingut, ajustat al programa de l'assignatura.

En el cas de les propostes col·lectives, aquestes han d'anar signades per totes les persones participants.

Les propostes s'han d'adreçar a la Comissió de Seguiment del programa i han de comptar amb l'informe de la direcció del Departament i dels vicedegans o vicedireccions de la Titulació.

En cas que s'hi faça més d'una proposta per assignatura, el vicedegant o la vicedirecció de la titulació s'ha de dirigir a les diverses persones que fan la proposta per suggerir-los que formulen una proposta única en un termini de 10 dies.

La Comissió de Seguiment del programa és l'encarregada de resoldre o dirimir els possibles desacords que es donen entre les persones proponents. A aquests efectes cal valorar, a més dels informes de les direccions de Departaments, vicedegans/es o vicedirectors/es de titulació, la qualitat de la proposta, l'adaptació de l'assignatura al model ECTS (*European Credit Transfer System*), la participació, els projectes de millora educativa o el nombre de crèdits impartits pels sol·licitants en aquesta assignatura en els cinc cursos acadèmics anteriors.

4. Retribució per la cessió dels drets d'autor

L'actuació present s'escomet com un projecte editorial en el qual l'autor o autora, interns o externs, han de percebre una retribució en concepte de cessió de l'explotació dels drets d'autoria.

La Universitat difondrà els materials en obert, i utilitzarà una llicència Creative Commons per a la difusió pública de l'obra. En conseqüència, la retribució dels drets d'autoria no pot calcular-se en forma de percentatge sobre els ingressos procedents de les vendes, atès que no hi ha d'haver ingressos.

Per això, cal pactar la retribució per al projecte en funció de la durada de l'assignatura, mitjançant una quantitat per crèdit. En concret, per al llançament del projecte es fixa una retribució de 180 euros pel nombre de crèdits de l'assignatura o contingut a la qual es refereix el material.

En successives convocatòries, es fixarà la retribució per a actualitzacions dels materials en els casos que siguin necessàries.

El professorat que s'afegisca al projecte ha de signar un contracte d'edició amb la Universitat, en el qual es concrete l'assignatura, el termini de lliurament del material, la retribució i la cessió dels drets d'explotació mitjançant una llicència de les oferides per Creative Commons, entre altres aspectes.

5. Implantació progressiva

Per raons pressupostàries i de gestió, el present projecte no pot ser escomès de forma simultània per a les diferents assignatures que s'imparteixen a l'UJI.

Per això, l'elaboració de materials s'ha d'efectuar de forma progressiva, fixant-se per al primer any un màxim de 75 assignatures per cadascuna de les dues convocatòries.

En el cas que el nombre de sol·licituds siga superior al nombre màxim la comissió cal prioritzar-ne l'elaboració tenint en compte, com a prioritaris, els punts següents:

- 1) Qualitat de la proposta.
- 2) Professorat acollit a programes pilot de convergència europea.
- 3) Professorat que utilitze habitualment l'Aula Virtual.
- 4) Professorat que haja rebut formació didàctica o haja seguit projectes de millora educativa relacionats.

Les propostes que no puguin ser tramitades en una convocatòria s'incorporaran a la següent per a la seua avaluació.

C. Projecte pilot de titulacions semipresencials

L'UJI és una universitat presencial, bolcada en el seu entorn d'influència. Front a altres models d'universitats amb metodologies completament a distància, en línia, l'UJI aposta per oferir a la pròpia comunitat universitària una formació integral de la qual el conjunt d'activitats que s'ofereixen en el campus i la mateixa socialització que es deriva de la convivència i les aules són un factor essencial.

No obstant això, en la societat del coneixement, i per tal de facilitar l'aprenentatge al llarg de tota la vida, cal intentar fer compatibles els estudis universitaris amb la vida laboral.

En les línies de govern per a l'any 2007, aprovades pel Claustre el 6 de novembre de 2006, s'inclou, en aquest sentit i com a mesura genèrica:

“Impulsar en títols de grau i de postgrau metodologies d'aprenentatge mixt o semipresencial (*blended learning* o *b-learning*) que combinen l'educació presencial amb l'aprenentatge virtual (*e-learning*) per tal d'afavorir a l'estudiantat amb restriccions horàries el seguiment dels estudis i per potenciar la formació al llarg de tota la vida”.

I, com a mesura més específica

“Avaluar conjuntament amb els centres la possibilitat d'oferir alguna titulació en modalitat semipresencial”.

Aquesta mesura pretén avaluar la viabilitat i l'acceptació de la metodologia d'aprenentatge mixt o semipresencial (*blended learning* o *b-learning*) i es regirà pels principis següents:

1. Contingut de la semipresencialitat

La semipresencialitat pretén aplicar una nova metodologia en la impartició de les assignatures que assolisca els objectius següents:

- Reduir significativament la presència de l'estudiantat a les aules, de manera que aquesta oscil·le entre el 30% i el 40% de la presència ordinària, en funció de la titulació.
- Oferir les hores presencials en horaris compatibles amb la major part de jornades laborals (a partir de les 19 hores, entre setmana o divendres de vesprada, i, si cal, també dissabtes de matí).
- Oferir a l'estudiantat un document de planificació docent de l'assignatura. Per a la qual cosa cal utilitzar l'assistent del professor per a la planificació de l'assignatura en relació amb els projectes pilot de convergència europea.
- Oferir a l'estudiantat materials de treball que ajuda a portar un seguiment de les classes. Cal elaborar aquests materials d'acord amb els principis de la mesura que hem esmentat i explicat abans *Materials lliures*, per bé que això s'ha de presentar en un calendari diferent.
- Oferir a l'estudiantat tasques i activitats en relació amb el document de planificació docent i amb els materials de treball, amb un espai a l'Aula Virtual per a cada assignatura.
- Oferir a l'estudiantat tutoria electrònica i atenció personal compatible en el seu horari laboral.

2. Una titulació per centre. Criteris i procediment de selecció

L'experiència pilot ha d'arribar a un màxim d'una titulació per centre.

Els centres proposaran les titulacions d'acord amb els criteris que estimen més pertinents. A aquests efectes es suggereixen els següents:

Titulacions amb diversos grups en els quals la reducció del nombre d'estudiants/es de primer curs dificulte el manteniment del nombre actual del grup, amb els criteris habitualment utilitzats per a la gestió acadèmica.

Titulacions atractives en el mercat laboral.

El nombre de grups com a conseqüència de la proposta no podrà ser superior al nombre de grups que tenen actualment les titulacions.

El procediment de selecció serà el següent:

El mes de desembre de 2006 les juntes de centre aprovaran la titulació o titulacions del centre interessades a acollir-se al programa. L'aprovació requerirà un informe de la Comissió de Titulació.

Al gener de 2007 s'avaluarà la viabilitat de la implantació, després de consultar amb els departaments que participen en la docència de la titulació, i comprovar que hi ha un nombre suficient de professors/es que l'assumeixen voluntàriament i de signar el document de compromís de participació en el projecte corresponent, amb el vist i plau del Departament.

Al febrer de 2007 s'aprovaran definitivament pel Consell de Govern les titulacions que eventualment s'acullen al programa.

A partir d'aquest moment cal aplicar el calendari de gestió acadèmica, quant a les implicacions que tinga la mesura en la gestió de l'oferta acadèmica, informació de matrícula, etc.

Si finalment hi haguera titulacions aprovades, la docència semipresencial començaria el curs 2007/2008.

3. Compromisos necessaris per a la implantació

3.1. Compromisos de la Universitat

La semipresencialitat permet mantenir un grup dels existents, durant els anys necessaris per a impartir la titulació més un curs addicional, amb independència que en aplicació dels criteris utilitzats per a l'oferta econòmica es procedirà a la seua eliminació. A més, i com a compromisos concrets, cal tenir en compte que:

- La imputació en el POD del professorat participant en el programa s'efectuarà pel nombre de crèdits complet de l'assignatura.
- El professorat participant en cas que no dispose de materials elaborats adequats al programa tindrà assegurada l'edició dels materials amb criteris específics que a aquest programa. En el cas que el professorat participant no tinga materials elaborats i no estiga en condicions d'elaborar-ne de nous els materials es podran encarregar a altres professors/es de l'UJI i, si això no fóra possible, a professorat d'altres universitats.
- La Universitat oferirà formació específica sobre metodologies d'aprenentatge mixt, *blended learning*.
- Es farà una campanya institucional de difusió.

3.2. Compromisos del professorat participant

La mesura només pot dur-se a terme si un nombre suficient de professors/es que, amb el vist i plau del Departament, es comprometen durant el nombre d'anys que permeta finalitzar una promoció, més un curs addicional per assumir la docència, d'acord amb la metodologia i l'horari semipresencial assumint, particularment:

- La planificació de l'assignatura amb l'assistent del professor/a per a convergència europea i l'alta de l'assignatura en l'Aula Virtual, amb activitats adequades al contingut i als materials de l'assignatura.
- La utilització dels materials de l'assignatura.

- L'oferta de tutoria electrònica i dedicació d'una part de la reducció d'hores de pissarra a hores de tutoria presencial, en horari compatible amb la major part de les jornades laborals, i a altres activitats de seguiment de l'estudiantat.
- El seguiment de cursos específics de formació didàctica sobre metodologies d'aprenentatge mixt, *blended learning*.

Una vegada finalitzat el primer curs es farà una avaluació del programa i s'estudiarà la possibilitat d'utilitzar altres fórmules de semipresencialitat, per exemple, per assignatures concretes d'una titulació presencial.

D. Comissió de Seguiment

La comissió de Seguiment del programa estarà integrada per:

- El vicerector d'Assumptes Econòmics i Serveis en Xarxa
- El vicerector d'Ordenació Acadèmica i Professorat
- La vicerectora de Qualitat Educativa i Harmonització Europea
- La vicerectora d'Estudiants i Ocupació
- Les direccions i deganats de centre
- El director del Centre d'Educació i Noves Tecnologies
- El director del Servei de Comunicació i Publicacions
- Un representant del Consell d'Estudiants.